

De volharding der heiligen tot het einde

Lezen: Matthéüs 24: 1-14

Zingen:

Psalm 25: 4

Psalm 57: 2

Psalm 37: 2, 3

Psalm 145: 4

Psalm 68: 2

Dordtse Leerregels, Hoofdstuk 5, paragrafen 13-15 (slot)

13.

Wanneer ook het vertrouwen der volharding wederom levend wordt in degenen, die van den val weder opgericht worden, zo brengt dat in hen niet voort enige dartelheid of veronachtzaming der godzaligheid, maar een veel grotere zorg, om de wegen des Heeren vlijtiglijk waar te nemen, die van tevoren bereid zijn, opdat zij, daarin wandelende, de verzekerdheid van hun volharding zouden mogen behouden, en opdat het aanschijn des verzoenden Gods (waarvan de aanschouwing den godvruchtigen zoeter is dan het leven, en waarvan de verberging bitterder is dan de dood), om het misbruik van Zijn Vaderlijke goedertierenheid niet wederom van hen afgekeerd worde, en zij alzo in zwaarder kwellingen des gemoeds vervallen.

14

Gelijk het God nu liefd heeft dit Zijn werk der genade door de prediking des Evangelies in ons te beginnen, alzo bewaart, achtervolgt en volbrengt Hij het door het horen, lezen en overleggen daarvan, mitsgaders door vermaningen, bedreigingen, beloften en het gebruik der Heilige Sacramenten.

15

Deze leer van de volharding der ware gelovigen en heiligen, mitsgaders van de verzekerdheid dezer volharding, welke God, tot Zijns Naams eer en tot troost der godvruchtige zielen, in Zijn Woord zeer overvloediglijk geopenbaard heeft, en in de harten der gelovigen indrukt, wordt wel van het vlees niet begrepen, en wordt van den satan gehaat, van de wereld bespot, van de onervarenen en schijnheiligen misbruikt, en van de dwaalgeesten bestreden; maar de bruid van Christus heeft haar altijd, als een schat van onwaardeerbaren prijs, zeer tederlijk bemind, en standvastiglijk verdedigd. En dat zij dit ook voortaan doe, zal God bezorgen; tegen Denwelken geen raad geldt, noch enig geweld iets vermag. Welken enigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.

Geliefde gemeente, toen de Heere Jezus op een veulen van een ezelin de stad Jeruzalem was binnengereden, terwijl het volk om Hem heen riep: *Hosanna, de Zoon Davids! Gezegend is Hij, Die komt in den Naam des Heeren! Hosanna in de hoogste hemelen!*, ging Hij met Zijn discipelen naar de Olijfberg. Vanaf de Olijfberg had Hij zicht op de stad Jeruzalem. En terwijl Hij daar met Zijn discipelen zat, begon Hij opnieuw te spreken. Hij onderwees hen over Zijn wederkomst. Aan Zijn wederkomst, zo weten we, gaan de tekenen der tijden vooraf. Wat zal er veel gebeuren! Er zullen valse leraars opstaan, oorlogen zullen plaatsvinden, aardbevingen, honger en grote armoede zullen op verschillende plaatsen in de wereld voorkomen. Toen de Heere Jezus dat allemaal geschetst had, zei Hij: *En nog is het einde niet. Al die dingen zijn nog maar een beginsel der smarten.*

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar als ik dat lees, kan ik wel eens bevreesd worden. Wat gaan we allemaal nog meemaken, ook hier in Nederland? Als dat al zo erg is – die oorlogen, die aardbevingen, die pestilentiën – en dat is nog maar een beginsel der smarten! Maar toch zegt de Heere Jezus: *Vrees niet*. Regelmatig klinkt dat in de Schriften. En te midden van de donkere tonen van alles wat er gaat gebeuren voor de wederkomst, klinkt dat troostvolle woord: *Maar wie volhardt zal tot het einde, die zal zalig worden.*

Dat geldt allen die zalig worden. Dat geldt de Kerk des Heeren van alle tijden en plaatsen. Maar dat geldt ook alle kinderen van God heel persoonlijk. Ja, *wie volhardt zal tot het einde, die zal zalig worden*. Als je naar de Griekse tekst kijkt, staat er een heel mooi woord voor 'volhardt'. Eigenlijk betekent dat 'achteraan komen'. Dus wie volhardt tot het einde, komt achter iemand aan. Dat is iemand met een hoofdletter: niemand anders dan Christus, de Overste Leidsman en Voleinder van het geloof. En wie achter Hem mag aankomen, door het geloof Hem mag volgen, die zal zalig worden. Want die leert achter Hem aan te volharderen.

Daar gaat het nu over in de laatste paragrafen van hoofdstuk 5 van de Dordtse Leerregels, waar wij het onderwijs van dit rijke belijdenisgeschrift mee afronden. We schrijven als thema boven de prediking: **De volharding der heiligen tot het einde**. En we letten op drie gedachten:

1. In de eerste plaats: de heilige plicht jegens God.
2. In de tweede plaats: het genadewerk door God.
3. En in de derde plaats: de eeuwige eer voor God.

1. De heilige plicht jegens God

Wat een wonder dat de zaligheid van een zondaar en de volharding in het geloof vastligt in een drie-enige God! De zekerheid daarvan mogen de ware gelovigen bij tijden door het geloof ook ervaren. Al is er strijd vanwege de onderscheiden vertwijfelingen die er kunnen zijn, al is er strijd vanwege de aanvechtingen van de duivel die soms heel zwaar kunnen zijn, nochtans weten alle ware gelovigen op bepaalde momenten dat hun zaligheid vastligt in een drie-enige God. Dat ervaren ze met name als het geloof in de beoefening mag zijn.

Maar dat laat niet weg dat het pijnlijke feit er is en blijft dat die zekerheid, zoals we de vorige keer hoorden, niet altijd gevoeld wordt. Met name als een kind van God in een zonde valt, in een grote zonde valt. Al worden Gods kinderen voor grote zonden bewaard – en dat kan de Heere ook zeker doen en dat doet Hij ook – kennen ze altijd persoonlijk de strijd met de dagelijkse overgebleven zonden en de boze aard waar ze hun leven lang mee moeten strijden. Die ontdekking en die pijnlijke wetenschap zal hen elke keer weer moeten aansporen tot die heilige plicht jegens God.

Wat is die heilige plicht dan? Om niet te zondigen. En als ze zondigen, dan niet in de zonden te blijven liggen als ze in zwakheid daarin vallen. De ware gelovigen moeten, zoals Guido de Brès het zegt in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, *geduriglijk* – dus niet af en toe of eens een keertje, maar steeds opnieuw – hun toevlucht nemen tot het bloed van Christus, tot de dood van Christus, tot het lijden van Christus en tot de gehoorzaamheid van Christus, in dewelke zij de vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem. Het is hun roeping, zo zeggen onze Dordtse vaders hier, om *met veel grotere zorg de wegen des Heeren vlijtiglijk waar te nemen*.

Ja, dat gaan de ware gelovigen ook leren op de school van de Heilige Geest. Want als ze dagelijks struikelen in de zonden, is het toch zo'n eeuwig wonder dat het staat in Gods Woord en dat het een werkelijkheid is: *Mijn kindekens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt*. Nee, dat wil een kind van God ook niet meer. Maar de pijnlijke werkelijkheid is dat het wel gebeurt. Wat is het dan een wonder dat er in de Bijbel achter die woorden geen punt staat, maar een heerlijke komma: *En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige*.

Wat een zaligheid! Nee, dan kan het toch niet zo zijn en dan mag het toch niet zo zijn dat een kind van God, een ware gelovige, als hij in de zonde valt of in een grote zonde valt en hij wordt daaruit hersteld en mag opnieuw vergeving ervaren, dat hij overmoedig zou worden en die zaligheid zou verachten. Absoluut niet. Zouden David en Petrus, die ook in een grote zonde gevallen zijn, daarna opnieuw de wereld en de zonde hartelijk kunnen liefhebben en dienen? Zou het hen niet voorzichtiger gemaakt hebben voor de zonde na zo'n diepe val, waaruit Christus hen toch weer herstelde? Zouden ze niet met veel meer zorg de wegen des Heeren vlijtig waarnemen? O, zouden ze er niet alles aan doen om dat vriendelijke, verzoende aangezicht van God niet opnieuw kwijt te raken?

Want het is juist zo zalig om dat vriendelijke, verzoende aangezicht te mogen zien door het geloof. Het is zelfs zoeter dan het leven. O, zouden ze niet voorzichtiger zijn geworden om dat kwijt te raken? Want als ze het kwijt zouden raken, is het bitterder dan de dood. Luister eens wat David zegt na zijn diepe val met Bathseba, nadat de Heere hem hersteld heeft: *Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest, zodat ik niet opnieuw zal struikelen, Heere. En verwerp mij van Uw aangezicht toch niet, en neem Uw Heilige Geest niet van mij. Geef mij weder de vreugde Uws heils, en de vrijmoedige Geest ondersteune mij*.

Jawel, met vallen en opstaan op de weg van de volharding in het geloof leert de Heere Zijn Kerk om met een grotere zorg Zijn wegen waar te nemen, ja, vlijtig waar te nemen. Daarom zal de Heere hen steeds weer aansporen om die zekerheid van de zaligheid toch niet te verliezen of opnieuw te verliezen. Daarom komt Hij steeds weer vanuit het Woord met die heilige roeping om die heilige plicht op het hart te drukken: *Wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht*. Ja, dit is de weg: *Wandel in dezelve*.

Wat is die weg dan? Wat zijn die wegen des Heeren die vlijtiglijk waargenomen moeten worden? We hebben het in de vorige paragraaf al gehoord, in paragraaf 12. Dat is de weg van nederigheid, de weg van de kinderlijke vreze, de weg van de ware godzaligheid, van de lijdzaamheid in het strijden, van de vurige gebeden, van de standvastigheid in het dragen van een kruis, in de standvastigheid in de belijdenis van de waarheid, en het is de weg van de vaste blijdschap in God.

Nee, dat zijn geen vruchten die uit een gelovige zelf opkomen. Dat zijn geen wegen die ze zelf kunnen aanleggen. Maar het zijn de vruchten die Christus verworven heeft in die zware weg van Zijn Via Dolorosa. Wat hebben onze Dordtse vaders dat goed gezien en verstaan! Want ze spreken over het waarnemen van de wegen des Heeren *die tevoren bereid zijn*. Nee, dat zijn geen

wegen die een gelovige zelf kan aanleggen. Dat zijn geen wegen waar ze zichzelf op kunnen plaatsen. Maar het zijn wegen die de Heere gelegd heeft. En Hij doet Zijn kinderen daarop wandelen door Zijn Woord en door Zijn Geest. Dat is naar het Woord van God. Want als onze Dordtse vaders spreken over het waarnemen van de wegen des Heeren die tevoren bereid zijn, dan gronden ze dat op de Schrift zelf. Er staat in Efeze 2, vers 8 tot en met 10: *Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave; Niet uit de werken, opdat niemand roeme. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.*

Kijk, en als nu de Heilige Geest die goede werken – en de vorige keer hoorden we dat dat de vruchten zijn die voortkomen uit de zekerheid – uit Christus neemt en toepast in het hart en leven van een zondaar die zalig wordt, dan zullen ze de wegen des Heeren gaan bewandelen. Wat is dat zalig, toch? U die het door genade mag kennen: *Welzalig hij, die al zijn kracht en hulp alleen van U verwacht, die kiest de welgebaande wegen.*

Wat moeten de ware gelovigen dan steeds meer en steeds weer met grotere zorg die wegen des Heeren vlijtig waarnemen, ja, die tevoren bereid zijn, die tevoren gebaad zijn. Want anders, als dat niet gebeurt, zullen ze opnieuw het verzoend aangezicht van God kwijtraken. Als een kind van God na ontvangen genade in de zonde valt, dan doet zo iemand een vreselijk kwaad. Want, zo zeggen onze Dordtse vaders heel scherp, daar maakt zo'n gelovige misbruik van Gods *vaderlijke goedheid*.

Dat zou je toch niet willen? Om misbruik te maken van Gods vaderlijke goedheid. Dat is een hele scherpe uitdrukking hier. Want er is een groot verschil, gemeente, in het zondigen van een onbekeerde zondaar en het zondigen van een ware gelovige. Als een onbekeerde zondaar zondigt, zondigt zo iemand als een vijand van God, al probeert hij met heel veel uitwendige godsdienst te camoufleren. Maar als je onbekeerd bent, zelfs in de kerk, zondig je als een vijand van God. Maar als een ware gelovige zondigt, zondigt hij als een kind van God. En als een kind van God in de zonde valt, dan zondigt hij tegen een God Die alles gedaan heeft om zo'n mensenkind aan te nemen tot Zijn kind.

Wat heeft God nu gedaan voor Zijn Kerk? Hij heeft het liefste wat Hij had naar de aarde gezonden, in gelijkheid van ons zondig vlees. Alle zonden zijn op de Heere Jezus Christus neergelegd. En Hij heeft Hem, beladen met al die zonden, laten veroordelen tot de dood, ja, tot de kruisdood op Golgotha. Toen is de Heere Jezus Christus in de allergrootste smarten en angsten der hel terechtgekomen om aan het onkreukbare recht van God te voldoen, om betaling te geven voor de zonde en de schuld. Ja, toen heeft de Vader Zijn geliefde Zoon laten verbrijzelen, laten verwonden, laten geselen en laten kruisigen, om in die weg al die zonden te verzoenen, om in die weg Zich te openbaren als een verzoend God. Ja, om in die weg een diepgevalen mensenkind aan te nemen tot een kind van God, die door dat offeren van Christus God leert kennen als een verzoend Vader.

Gemeente, ik weet geen woorden te vinden om de liefde, de goedheid – en welke woorden er ook in de Bijbel staan – te zeggen, hoe groot die vaderlijke ontferming is die uitgaat naar Zijn kinderen. Wat is het dan verschrikkelijk als zo'n aangenomen kind van God, waarvoor Christus zo diep moest lijden en sterven, als die dan toch in de zonde valt, soms in een grote zonde valt, dan maak je op een gruwelijke wijze misbruik van de vaderlijke goedheid. En zou dat, dat vooral, niet moeten aansporen in het leven van Gods kinderen om met grotere zorg de wegen des Heeren vlijtig waar te nemen? Ja, toch?

Want als een kind van God door eigen schuld dat vriendelijke aangezicht van God moet missen, dat verzoende aangezicht – kind van God, zeg het eens – dat is toch inderdaad bitterder dan de

dood? En zeker als je het weet: *Gods vriendelijk aangezicht geeft vrolijkheid en licht aan alle oprechte harten, ten troost verspreid in smart.* Dat is echt zoeter dan het leven, gemeente, want *beter dan dit tijdelijk leven is Uw goedertierenheid.* O, Gods kinderen kennen momenten dat Hij *Zijn aangezicht in gunst tot mij gewend, mij in het kort verzadiging van vreugde schenkt.* Dat is werkelijk zoeter dan het leven, maar om het te missen is bitterder dan de dood.

Tegen die achtergrond hebben onze vaders gezegd dat je met grotere zorg vlijtig de wegen des Heeren moet waarnemen. Want er is niets heerlijker, gemeente, dan Gods vriendelijk aangezicht te mogen zien door het geloof. Wat is dat eigenlijk, Gods vriendelijk aangezicht? Wij komen die uitdrukking regelmatig in de Bijbel tegen, maar wat betekent dat nu?

Ik wil het u uitleggen aan de hand van een bekende geschiedenis uit het Oude Testament, eigenlijk twee geschiedenissen die ik samenvoeg, opdat het voor u en jou duidelijk wordt wat die uitdrukking betekent: vriendelijk aangezicht. Ik denk allereerst aan de geschiedenis van koning Manasse, die door Gods wonderlijke leiding in de gevangenis terechtgekomen is. Toen hij daar in de gevangenis zat, begon de Heere hem te benauwen. Daar begon de Heilige Geest in zijn ziel te werken. Hij werd zondaar voor God en kreeg heel zijn verschrikkelijke, verzondigde leven terug. Wat deed die arme, verloren zondaar toen de Heere hem benauwde? Toen werd hij aangedreven door de Heilige Geest om als een bedelaar tot de troon van Gods genade te vluchten, om daar te smeken, om daar te bidden. Hij beleed daar zijn zonden en vroeg om vergeving voor al zijn gruwelijke daden.

Dat bidden van Manasse in die gevangenis, gemeente, was een heel bijzonder bidden. Er staat in 2 Kronieken 33: *Manasse bad, en let op wat er dan staat, het aangezicht van God ernstiglijk aan.* En toen hij dat mocht doen, het aangezicht van God ernstiglijk aanbidden, liet de Heere Zich verbidden. En kreeg hij wat zijn ziel begeerde. Hoe is dat toch mogelijk? Nou, dat ligt opgesloten in het woordje 'bidden' dat we vinden in 2 Kronieken 33, vers 13. Als Manasse het aangezicht des Heeren ernstiglijk bad, weet u wat er eigenlijk staat? Dat in dat smeekgebed van Manasse, dat opklom tot het aangezicht van God in de hemel, hij het aangezicht van de Heere mild maakte. Wat een woord, hè! Daar ligt een verloren zondaar te schreeuwen uit de diepte van zijn ellende. Hij heeft niets meer om aan te grijpen. Het enige wat hij kan doen is smeken: *O God van mijn vaders, o God van het verbond, ontferm U over mij.* En als de Heere Manasse in de hel zou werpen, was het recht geweest. Maar in dat smeekgebed mag Manasse het aangezicht van de Heere mild maken.

Wat betekent dat toch? Dan moeten we goed beseffen wat die uitdrukking betekent: aangezicht van God. En dan kom ik bij een tweede geschiedenis die ik hieraan wil verbinden. Dat is een moment in het leven van Abram. Dan weet u dat op een bepaald moment Abram bezoek krijgt van drie mannen. Twee mannen zijn engelen uit de hemel. En wie is die derde Persoon? Dat is de Heere Jezus, Die voor een moment de menselijke natuur heeft aangenomen om Abram het een en ander bekend te maken. Als de Heere dan aan Abram bekendgemaakt heeft wat Hij met Sodom en Gomorra gaat doen, stuurt Hij de twee engelen naar Sodom en Gomorra. En de Heere Jezus blijft achter bij Abram. Dan krijg je die voorbede van Abram. Maar dan staat het er zo geschreven: als daar de Heere Jezus voor Abram staat en Abram voor de Heere Jezus, dat hij staat voor het aangezicht des Heeren.

Kunt u me volgen? Als Manasse het aangezicht des Heeren ernstiglijk bidt en hij mag dat aangezicht mild maken, is het omdat tussen Manasse en God Christus staat. Met dat vriendelijke aangezicht, Die alles volbracht heeft, Die met Zijn voorbeden tussentreedt, en ten diepste maakt Christus met Zijn voorbeden, op grond van Zijn offer, het aangezicht van Zijn Vader mild. Daarom

kon God om Christus' wil Manasse verhoren. Dus als we hier in de Dordtse Leerregels tegenkomen 'het verzoenend aangezicht van God', is dat Gods vriendelijk aangezicht in Christus. En als je dat aangezicht zo hebt leren kennen, dan is het inderdaad bitterder dan de dood als je dat na een zonde weer kwijt moet raken. Want het is werkelijk zoeter dan het leven. Daarom die plicht om met grotere zorg de wegen des Heeren vlijtig waar te nemen.

2. Het genadewerk door God

Hoe kunnen ze dat dan doen, die ware gelovigen? Onze Dordtse vaders zeggen: dat is nu ook het werk van de Heere Zelf. Dat brengt ons bij onze tweede gedachte: het genadewerk door God. Nee, niet één van Gods kinderen is in staat om te volharden in het geloof vanuit zichzelf. Ze zijn ook niet in staat om zichzelf te herstellen in de gemeenschap met de Heere als ze toch weer in zonden gevallen zijn. Hoe menigmaal hebben we het gezongen en hoe dikwijls heb ik het u niet voor mogen houden uit die heerlijke Psalm 138: *Maar de HEERE is zo getrouw als sterk, Hij zal Zijn werk voor al de Zijnen voleinden.*

Hoe doet Hij dat dan? Door de middelen die Hij Zelf daartoe beschikt heeft. Wat zeggen onze Dordtse vaders daarover? *Het heeft God nu liefd dit Zijn werk der genade door de prediking des Evangelies in ons te beginnen, en alzo te bewaren, achtervolgen en volbrengen door het horen, lezen en overleggen daarvan.* Het heeft God liefd. Wat betekent dat woord 'liefd'? Dat betekent eigenlijk: God heeft het behaagd. Het is Zijn heilige wil geweest om het op deze wijze te doen, in het bijzonder door de prediking van het heilige Evangelie.

Hoe schittert daarin het werk van een drie-enige God, gemeente! De Vader begint en volbrengt dit werk door Zijn Zoon. Zijn Zoon Die gezegd heeft: *Ik ben de Alfa en de Omega, Ik ben het Begin en het Einde, zegt de Heere, Die is, en Die was, en Die komen zal, de Almachtige.* En hoe zal Christus dat dan doen? Door Zijn Woord en door Zijn Geest. Ziet u wel? Het is het werk van een drie-enige God. Hij begint het werk van Zijn genade. Daar hebben we al heel veel over gehoord vanuit de Dordtse Leerregels. Ook de eerste paragraaf van hoofdstuk 5 heeft dat heel helder onder woorden gebracht: *God roept naar Zijn voornemen tot de gemeenschap van Zijn Zoon, onzen Heere Jezus Christus, en wederbaart door den Heiligen Geest.*

Misschien kunt u het nog herinneren dat we toen gezegd hebben dat dat begin, die wedergeboorte, nooit los te zien is van de kennis van Christus. Vanaf het uur van de wedergeboorte werkt Christus door Zijn Woord en Geest in het hart van een zondaar. Hij maakt feitelijk Zelf plaats voor Zichzelf. Hij trekt een zondaar Zelf naar Zich toe. En dat doet Hij door het onderwijs van Zijn Woord. Ja, dan zal de Heilige Geest inderdaad komen en die gaat je overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel. Hij zal je in al de waarheid leiden. Hij zal Christus gaan verheerlijken. Het gaat dus heen naar de kennis van Christus.

En als die kennis van Christus er komen mag, als de Geest van Christus alle gronden buiten Christus wegneemt opdat Hij het enige fundament van je zaligheid wordt, ja, dan krijg je de zekerheid over de wedergeboorte die daarvoor begonnen is. Het begin van de wedergeboorte wordt als het ware verklaard als je Christus leert kennen. De kennis van Christus is het meest zuivere bewijs dat je wedergeboren bent. Maar daar blijft het niet bij. Want als er een begin is, als er een begin uit God is, dan zal de Heere Zijn genadewerk in de harten van de ware gelovigen bewaren, achtervolgen en volbrengen.

Hij zal het bewaren, ja. Hij houdt Zijn eigen werk in stand. En door Zijn kracht worden Gods kinderen door het geloof bewaard tot de zaligheid. O, gelukkig! Gelukkig dat Hij ervoor instaat, dat

Hij het bewaart. *Gods rechterhand is hoog verheven, des HEEREN sterke rechterhand doet door haar daden de wereld beven, houdt door haar kracht Gods volk in stand.* Dat is Zijn bewaring.

En dan het tweede: Hij achtervolgt Zijn genadewerk ook. Nu moeten we dat woordje 'achtervolgen' wel goed zien. Nee, jongens en meisjes, het woordje 'achtervolgen' betekent hier niet dat je aan een politie moet denken die in achtervolging begint omdat ze iemand moeten arresteren. Dat wordt hier met achtervolgen niet bedoeld. Er zit in het woordje 'achtervolgen' iets anders. Laat ik dat met een voorbeeld duidelijk maken. Het is al zeker vijftig jaar geleden dat ik mijn eerste fietsje kreeg. Zo'n klein fietsje waar je zo hard op moet trappen. Maar ik moest leren fietsen. Elke dag als mijn vader thuis kwam uit zijn werk en we hadden gegeten, gingen we altijd even oefenen om te fietsen. Ik moest op dat kleine fietsje stappen natuurlijk. Ik moest het zelf proberen en eerst hield hij me nog vast. Want ja, als je dat de eerste keer doet, dan rol je gelijk op de grond. Maar mettertijd ging ik het zelf proberen en dan liet hij me los. Maar hij achtervolgde mij. Hij moest soms wat rennen, maar hij hield me gedurig in de gaten of ik niet zou vallen of tegen een auto aan zou rijden.

Kijk, die betekenis moet je voor ogen houden als we hier lezen dat de Heere Zijn kinderen achtervolgt. Niet één ogenblik laat Hij ze los. Dag en nacht zijn Zijn ogen open over Zijn kinderen en met Zijn voorbeden omringt Hij ze van dag tot dag. Zo volbrengt Hij het, totdat ze opgenomen worden in eeuwige heerlijkheid. En dan kom ik bij dat derde woord: ja, Hij achtervolgt ze en Hij volbrengt Zijn genadewerk in het leven van allen die Zijn Naam ootmoedig vrezen en leven naar Zijn goddelijk bevel.

Toen ik over dat woordje 'volbrengen' zat na te denken, moest ik denken aan het lied van Asaf in Psalm 73. Die man heeft het ook ervaren: wat de Heere begint, volbrengt Hij. En hij zingt het als volgt: *Ik zal dan gedurig bij U zijn, in al mijn noden, angst en pijn; U al mijn liefde waardig schatten, wijl Gij mijn rechterhand wou vatten.* Dat is het begin. En dan komt het: *Gij zult mij leiden door Uw raad, o God, mijn Heil, mijn Toeverlaat, en mij hierna door U bereid, opnemen in Uw heerlijkheid.* Dat is het volbrengen van het genadewerk in het leven van de gelovigen.

Ziet u het? De Heere, de drie-enige God, is inderdaad de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Wat Hij begint, dat volvoert Hij. Hij volbrengt het. En dan denk ik weer aan dat heerlijke woord wat Christus uitriep aan het kruis van Golgotha: *Het is volbracht.* En daar wordt een werkwoordsvorm gebruikt dat niet alleen laat zien wat er in het verleden volbracht is, toen en daar aan het kruis, maar die werkwoordsvorm laat ook zeggen: maar ik ben nog steeds bezig om het te volbrengen. Nee, niet in de verwerving van de zaligheid, die is voor eens en voor altijd volbracht, maar de toepassing van die zaligheid, daar is Hij nog mee bezig. En daar gebruikt Hij in het bijzonder de prediking van het Woord voor.

Dan ga ik u vragen, en dan ga ik jou vragen vanmiddag: is dat Woord van God, en dan in het bijzonder de prediking van Zijn Woord, je ook zo dierbaar geworden? Mag je hier wel eens zitten dat het echt van binnen leeft: *Hoe zoet zijn mij Uw redenen geweest, geen honing kon het gehemelte beter smaken?* En dat je op zondagavond naar huis gaat en dat er alweer een verlangen is om de volgende keer weer onder de prediking te zitten. Hoe dichter de zondag weer dichterbij mag komen, hoe sterker het van binnen weer gaat leven: *Och, mocht ik in die heilige gebouwen, de vrije gunst, die eeuwig U bewoog, Zijn liefde, Zijn schone dienst aanschouwen; hier weidt mijn ziel met een verwonderend oog.*

O, dan ben je zo graag onder het gehoor van Gods Woord. Dan wil je zo graag horen. En als je dan de kerk weer uitgaat en je kan het niet meer horen, dan is het zo'n wonder dat je je Bijbeltje in je eigen bezit mag hebben, om bij het horen, zo zeggen onze Dordtse vaders, het ook te mogen lezen. In de stilte biddend te mogen lezen, herlezen, om onderwijs te krijgen in de stille tijd die

noodzakelijk is. Om dan dat gehoorde Woord en dat gelezen Woord te mogen overleggen. En daar hebt u het derde woord dat hier genoemd wordt: overleggen. Zoals we dat lezen van Maria: *Doch Maria bewaarde al deze woorden, overleggende die in haar hart.*

Wat is dat? Dat is in de stilte mediteren. Dan zit je daar, jongen, in je slaapkamer met een begeerte om onderwijs te krijgen van de Heere. Slapen kun je misschien niet. Dan pak je maar weer je Bijbeltje. Je slaat het open waar je gebleven bent en je begint maar weer eens te lezen, in een psalm bijvoorbeeld. Dan heb je een paar woorden gelezen en dan leg je je Bijbeltje weer even neer. Dan vouw je je handen en zeg je: Heere, geef er licht over. Wat staat hier, Heere? Om dan in de stilte, al biddende, te mediteren welk woord je op dat moment gelezen hebt.

Zeg, gemeente, zo vindt de Heere je toch? Dat hoort nu bij een geloofsleven: dat horen, dat lezen, dat overleggen van Gods Woord. En als je dan daar in de stilte bent, of in Gods huis bent, en het Woord doet zijn kracht, en je mag dat Woord meenemen, en je mag het in de stilte, in de loop van de week, nog eens overdenken, overleggen. Is het je ook wel eens gebeurd, niet één keer, maar meerdere keren, dat je in kon stemmen met David: *Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; ik zal mij in den HEERE verblijden.*

Zo gaat het Woord van God functioneren, gemeente. En weet u, als de Heere zo Zijn Woord laat gelden in het leven van de gelovigen, dan doet de Heere dat altijd evenwichtig. Nee, de Heere gaat niet selectief gebruik maken van Zijn Woord. Daar is Zijn Woord veel te veelzijdig voor. En voor elke toestand van je hart en voor elke nood waarin je gekomen bent, is er een woord in het Woord te vinden. Daarom is dat Woord wat de Heere spreekt ook heel persoonlijk. Niet altijd vertroostend, maar soms moet het ook heel scherp en ontdekkend zijn. En dat weten onze Dordtse vaders wel. Daarom zeggen ze: de Heere bewaart en achtervolgt en volbrengt Zijn werk, niet alleen door het horen en lezen en overleggen daarvan, maar ook door Zijn *vermaningen*, door Zijn *bedreigingen* en Zijn *beloften*.

Ja, dan moeten de Heere wel eens met Zijn vermaningen komen. Als een kind van God afdwaalt van de rechte weg, of als hij in een zonde valt, of als hij weer eens wereldgezind wordt, of als hij een heel ongeregeld bestaan heeft, dat er geen geur meer van je uitgaat, dat mensen vragen gaan stellen: is dat nou een kind van God? Dit doet hij wel en dat doet hij niet. Dan moet Hij vermanen als de genademiddelen niet vlijtig worden waargenomen. Ja, en dan moet het zelfs wel eens zo zijn dat ook in het leven van een ware gelovige bedreigingen moeten klinken. Dus er moeten niet alleen bedreigingen klinken voor onbekeerde zondaren, maar er moeten bij tijd ook bedreigingen klinken voor Gods kinderen.

Dan denk ik bijvoorbeeld aan de afscheidsrede van Mozes tot het volk Israël. En onder dat volk stonden ware kinderen van God, maar ook onbekeerden. Maar tot heel dat volk sprak hij enerzijds van zegeningen, maar anderzijds van vervloekingen, van oordelen. En luister eens naar de profeten die geleefd hebben voor de ballingschap. Welke bedreigingen hebben ze niet moeten uitspreken? En is het niet waar geworden dat het volk in de ballingschap gebracht werd? Zijn de bedreigingen niet uitgekomen? Niet alleen onbekeerden zijn weggevoerd in de ballingschap, maar ook kinderen Gods. Want onder de ballingen waren ook Daniël en zijn vrienden.

Als ik dan aan het beeld denk van de Goede Herder met Zijn schapen, dan heeft de Goede Herder niet alleen een stok, een knuppel, om de vijanden weg te slaan bij de schapen, maar heeft ook een staf, waar Hij bij tijden die schapen die steeds weer afdwalen en ongehoorzaam zijn, een tik mee geeft. Ja, ook Gods kinderen hebben bedreigingen nodig, opdat ze niet voortgaan in een vleselijke weg. En dan moeten de Heere ze wel eens kastijden. Maar daar zit wel liefde achter.

Want als Hij Zijn kinderen moet kastijden, de bedreigingen ook in hun leven hier op aarde moet vervullen, is het altijd tot hun nut.

Maar wat worden juist dan de beloften zo dierbaar en zo kostbaar? Al zijn Zijn vermaningen en bedreigingen bij tijden nodig, maar Zijn beloften blijven daarentegen *ja en amen in Christus*, juist tot troost van Zijn Kerk. En dan moeten ze soms wel eens ervaren: *Dan zal Ik hen, die dwaas en wrevelig overtreden, bezoeken met de roe en bittere tegenheen*. Maar tegelijkertijd zullen ze het ook op Zijn tijd weer ervaren: *Doch over hen Mijn gunst en goedheid nooit doen enden, niet feilen in Mijn trouw, nog Mijn verbond ooit schenden; Ik zal nooit herroepen hetgeen Ik eenmaal heb gesproken; wat uit Mijn lippen ging, blijft vast en onverbroken*.

En dat doet Hij nu allemaal door het Woord, en in het bijzonder de prediking van het Woord. En weet u, dan is het de Heere zo goed dat Hij bij de prediking van het Woord ook die kostbare sacramenten gegeven heeft, van de heilige doop en het heilig avondmaal, om ook dat als middelen te gebruiken om het werk van Zijn genade in Zijn Kerk te bewaren, te achtervolgen en te volbrengen.

Wat lees ik dan in het doopsformulier? *En als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonde blijven liggen, overmits de doop een zegel en ontwijfelbare getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben*. En wat staat het zo troostrijk beschreven in het avondmaalsformulier? Ik lees het maar even vol, gemeente: *En opdat wij vastelijk zouden geloven, dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Heere Jezus in Zijn laatste avondmaal het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en gaf het Zijn discipelen, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, hetwelk voor u gegeven wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks na het avondmaal nam Hij den drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit; deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed, hetwelk voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden; doet dat, zo dikwijls als gij dien drinkt, tot Mijn gedachtenis. Dat is, zo dikwijls als gij van dit brood eet en van dezen beker drinkt, zo zult gij daardoor, als een gewisse gedachtenis en pand, vermaand en verzekerd worden van deze Mijn hartelijke liefde en trouw jegens u; dat Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven, Mijn lichaam aan het hout des kruises in den dood gegeven, en Mijn bloed vergoten heb, en uw hongerige en dorstige zielen met dit Mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven spijze en lave, even zekerlijk als een iegelijk dit brood voor zijn ogen gebroken en dezen beker hem gegeven wordt, en gij die tot Mijn gedachtenis met uw mond eet en drinkt*.

Wat een gave, hè, kind van God in ons midden? Wat een gave van die trouwe God in de hemel! Bij het Woord die sacramenten, om dat werk in je ziel te bewaren, te achtervolgen en te volbrengen.

3. De eeuwige eer voor God

Kijk, en dat zal zijn tot Zijn eer, onze laatste gedachte: de eeuwige eer voor God. Straks gaan we het zingen, gemeente: *Al wat Gij wrocht, zal juichen tot Uw eer*. Alles wat Gij gewerkt hebt, werkt en nog werken zal, zal zijn tot de eer en de verheerlijking van God drie-enig. En hoe overvloedig heeft de Heere dat geopenbaard, zeggen onze Dordtse vaders. En daar voegen ze bij dat Hij het in de zielen afdrukt. Ik vond het een prachtige zin van onze Dordtse vaders, hoe ze eigenlijk Schriftuurlijk en bevindelijk samenvoegen in de goede volgorde: overvloedig geopenbaard in het Woord van God. Dat is de Schrift, dat gaat voor alle dingen uit. Maar wat hier in de Schrift staat geschreven, wordt nu in het hart afgedrukt, zodat je gaat verstaan en beleven: het is waar wat de Heere tot mijn ziel spreekt.

Kijk, we hebben het samen gelezen: *Wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden*. Dat staat in de Schrift. En als het geloof erin meekomt en je mag hartelijk geloven dat het echt zo is, dan wordt het in je hart ingedrukt. Wat hier in het Woord staat, wordt in je hart ingedrukt. En als de Heere die woorden in je hart indrukt – *wie volhardt zal tot het einde, die zal zalig worden* – dan kan het niet anders of je gaat zingen: *De HEERE zal het voor mij voleinden; Uw goedertierenheid, HEERE, is in eeuwigheid*. Het Woord van God wordt in het hart ingedrukt. En dat is een troost. Ja, dat is tot eer van God.

En dat verstaan alleen de ware gelovigen. Vleselijke mensen begrijpen dat niet. Dat zijn mensen die geen geestelijk leven kennen, onbekeerde mensen. Zo iemand was Kaïn bijvoorbeeld, of Agrippa in het Nieuwe Testament, die tegen Paulus zei: *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden*. Dit werk in de ziel van een menskind wordt door de duivel gehaat. Dat kan ook niet anders, want hij is de grootste vijand van God en Zijn volk. En de wereld, hoe reageert die daarop? De wereld spot ermee. Want die snapt er ook helemaal niets van. Als dat Woord van God uit die Bijbel in het hart van een gelovige wordt ingedrukt, begrijpen ze er niets van. En wat kun je van de wereld verwachten? Spot en smaad en vervolging en verdrukking.

Er zijn ook mensen die Gods genadewerk misbruiken. En dan noemen onze Dordtse vaders twee soorten mensen: onervarenen en hypocrieten. Wat zijn onervaren mensen? Dat zijn ook mensen zonder genade. Ze verstaan Gods genade niet. Ze verstaan Gods verkiezend welbehagen niet. Dat zijn ook mensen zoals Nicodemus voordat hij tot bekering kwam, tegen wie de Heere Jezus zei: *Zijt gij een leraar in Israël, en weet gij deze dingen niet? Verstaat gij deze dingen niet?* Dat is een onervaren persoon. Die kan wel alle woorden uit de Bijbel naar voren halen, maar als je goed naar ze luistert, dan begrijpen ze er niets van.

En dan de hypocrieten. Die denken dat ze het wel begrijpen. Die denken dat ze wel een kind van God zijn. Maar het is schijn, het is niet echt. En wat missen deze mensen? Deze mensen hebben geen wortel. Ze kennen niet de beleving van zonde en schuld en het buigen voor Gods recht. Ze hebben het altijd gelijk over het geloven in Jezus. Ze nemen Jezus en het is klaar. En ze kunnen zich heel goed aanpassen aan een kind van God. Ze kunnen een kind van God napraten en doen alsof ze ook een kind van God zijn. Maar ze zijn het niet. Ten diepste weten ze niet wat het is dat Jezus Borg moest zijn, dat Jezus Middelaar moest zijn.

Tenslotte wordt er nog over de dwaalgeesten gesproken. En die gaan Gods genade bestrijden. Nou, dwaalleer is er altijd al geweest en zal er altijd zijn. Je hebt mensen die denken dat je door de werkende wet zalig moet worden. Dat is een dwaalleer. Er zijn mensen die denken, net als de remonstranten, dat er iets in de mens is waarbij je zelf kan geloven. Dat is een dwaalleer. En soms hoor je mensen die zeggen: uiteindelijk zullen toch alle mensen wel zalig worden. Dat is een dwaalleer. Maar zij strijden wel tegen het ware werk van God, Zijn genadewerk.

Wat zijn er toch veel soorten mensen in deze wereld, gemeente, die ten diepste niets verstaan van Gods genadewerk in het hart en leven van de ware gelovigen. Maar het is zo anders als je wedergeboren wordt. Het wordt zo anders als je het zaligmakende geloof ontvangen mag, dat je weten mag van het werk van een drie-enige God in je eigen leven. En dat werk, dat ga je teer beminnen, zeggen de Dordtse vaders. Dat ga je standvastig verdedigen. En niets en niemand zou enig kind van God ooit kunnen scheiden van de liefde Gods die er is in Christus Jezus.

En weet u wat dat nu verwekt in het hart van een ware gelovige? De eer voor God. De eer voor de Vader, Die hen van eeuwigheid verkoren heeft tot zaligheid. Onbegrijpelijk. *Heere, hoor ik er echt bij?* Ja, Mijn kind, je hoort erbij. *Want Ik heb je liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik je getrokken*. Dan komt er een eer voor de Zoon, Die de kruisdood wilde sterven in mijn plaats. *Heere*

Jezus, wilde U dat echt doen? Voor mij? Zelfs voor mij? Ja, Mijn bruid. Want Ik heb je liefgehad tot het einde. Dan komt er een eer voor de Heilige Geest, Die dat werk van de zaligheid begon, Die het voortzet, Die het voleindigen zal tot in de eeuwigheid.

We gaan afsluiten, gemeente, met deze vraag: wat dunkt u van de drie-enige God? Neemt die vraag nu eens mee, nu we de Dordtse Leerregels gaan afsluiten, waarin het werk van een drie-enige God, waarin de Personen van de Drie-eenheid zo duidelijk gepredikt is aan u en jou. Ik leg de vragen aan uw hart. Ik leg de vragen aan jouw hart. Wie is de Vader voor u? Wie is de Zoon voor u? Wie is de Heilige Geest voor u? Mag je er iets van kennen dat de drie-enige God de oorsprong, de grond en de zekerheid van de zaligheid van al Gods kinderen is?

Zalig de mens die dat mag leren. Die hebben hun zaligheid aan een drie-enige God te danken. Die gaan het steeds meer en steeds dieper leren: niets uit ons, alles uit Hem. Zo reist de Kerk naar het hemelse Jeruzalem. En wat zal daar in dat hemelse Jeruzalem overblijven als de Kerk des Heeren mag staan voor de drie-enige God? Dit: *Mijn God, mijn Vader, mijn Heere Jezus, mijn Heilige Geest, U zal ik eeuwig loven, omdat Gij het hebt gedaan. Ere zij aan God de Vader, ere zij aan God de Zoon, eer de Heilige Geest, de Trooster, de Drie-enige in Zijn troon.*

Amen.